

زنان و نهضت حسینی

<?xml encoding="UTF-8">

کوثر زلال «عاشورا» در متن زندگی شیعه و در عمق باورهای پاک او جریان داشته و در طول چهارده قرن سیراب کننده جانها بوده است.

اینک نیز عاشورا پرگاری است که عشق را ترسیم می‌کند و کانونی است که ارزشها، احساسها، عاطفه‌ها، خردها و اراده‌ها برگردش می‌چرخند.

بی‌شک، محتوا، انگیزه‌ها، اهداف و درسهای آن، حماسه عظیم فرهنگی ناب و الهام بخش را تشکیل می‌دهد. از اینرو در حوزه وسیع تشییع و دل‌باختگان اهل بیت، پیروان عترت همه با «فرهنگ عاشورا» زیسته‌اند و برای آن جان باخته‌اند. آنان در آغاز تولد کام نوزاد را با تربت‌سیدالشهدا(ع) و آب فرات بر می‌دارند و هنگام خاکسپاری، تربت کربلا را با میت همراه می‌کنند. آنان از روز ولادت تا هنگامه مرگ به حسین بن‌علی(ع) عشق می‌ورزند و برای شهادتش اشک می‌ریزند و این مهر مقدس، با شیر وارد جان می‌شود و از جان به در نمی‌رود.

عاشورا از دیرباز تجلی‌گر روز درگیری حق و باطل و روز فداکاری و جانبازی در راه دین و عقیده، شناخته شده است. حسین(ع) در این روز با یارانی اندک ولی با ایمان و صلابت و عزتی بزرگ و شکوهمند، با سپاه سنگدل و بی‌دین کومت‌ستم یزیدی به مقابله برخاست و کربلا را به صحنه همیشه زنده عشق خدایی و آزادی مبدل ساخت. عاشورا اگر چه یک روز بود، اما دامنه تاثیر آن تا ابدیت کشیده شد و چنان در عمق دلها اثر گذاشته است که همه ساله دهه محرم و به ویژه روز عاشورا، اوج عشق و اخلاص نسبت به معلم حریت و اسوه جهاد و شهادت، حسین بن‌علی(ع) می‌گردد و حتی غیر شیعیان نیز در مقابل عظمت آن آزادمردان سر تعظیم فرود می‌آورند.

عاشورا نشان دهنده معنای «حسین منی و انا من حسین» بود که دین رسول خدا با خون سید الشهدا آبیاری شد و به تعبیر امام خمینی(ره) عاشورا، قیام عدالت‌خواهان با عددی قلیل و ایمان و عشقی بزرگ در مقابل ستمگران کاخ‌نشین و مستکبران غارتگر بود. (1) و اگر عاشورا نبود، منطق جاهلیت ابوسفیانیان که می‌خواستند قلم سرخ بر وحی و کتاب بکشند و یزید، یادگار عصر تاریک بت‌پرستی که به گمان خود با کشتن و به شهادت کشیدن فرزندان وحی امید داشت اساس اسلام را بر چینه و با صراحت و اعلام «لا خبر جاء و لا وحی نزل» بنیاد حکومت الهی را بر کند نمی‌دانستیم بر سر قرآن کریم و اسلام عزیز چه می‌آمد. (2)

حماسه عاشورا را زنان و مردانی ساختند که مرگ سرخ و شهادت را بر زندگی ذلت‌بار ترجیح دادند تا گلوآه آزادی و آزادی همواره در تاریخ سبز بماند.

در این حماسه خونین بیشتر به نقش آفرین مردان و یارانی که در رکاب حضرت به فوز عظیم شهادت نایل شدند توجه شده است و نقش زنان کمتر مورد توجه بوده است. تنها در حماسه عاشورا از اسوه صبر و مقاومت زینب کبری (س) و نقش وی در پیام رسانی صحبت شده است و نقش دیگر زنان حماسه شعور و شرف و آزادی مورد غفلت واقع شده است، از این رو در این مقاله به معرفی اجمالی زنان حماسه‌ساز در نهضت عاشورا می‌پردازیم. بدون تردید در طول تاریخ اسلام و به ویژه تشییع زنان از سهم بسزایی برخوردار بوده‌اند و عاشورا نیز برهه‌ای از همین تاریخ سراسر صبر و ایثار و مقاومت و خودآگاهی است. زنان مسلمانان از بدو تولد اسلام به جهانیان نشان دادند که از آگاهی و شناخت و شعور برخوردارند و بر خلاف آنچه سردمداران دفاع حقوق زن می‌پندارند، زن مسلمان نه عروسک حرمسرا و نه موجودی به دور از واقعیتهای و مسایل اجتماعی و سیاسی و نظامی است و

تاریخ عاشورا بیانگر این واقعیت است، چنانکه زمانی که افرادی چون عمر سعد در انتخاب صراط مستقیم راه را گم کردند و افرادی چون زهیر بن قین که در یاری امام دچار تردید شده بودند، زانی چون دلهم (همسر زهیر) شوهرش را به یاری امامش دعوت کرد و او را از تنگنای امتحان سرفراز بیرون آورد. نیز زانی چون ام وهب و بانوی غیریه قاسطیه که شجاعت در رکابشان مردانگی آموخت.

در حقیقت نقش زنان در حماسه عاشورا همچون خود عاشورا جاوید خواهد ماند و آنان برای همیشه تاریخ بر بار شیعه بهترین الگوی ایمان و ایثار و اخلاص و فداکاری خواهند بود.

زنان در عاشورا

نقش زنان در حادثه خونبار عاشورا از ابعاد گوناگونی برخوردار است که به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

1- مشارکت در جهاد

شرکت در جبهه پیکار و همدلی با نهضت مردانه امام حسین(ع) و مشارکت در ابعاد مختلف آن، از جلوه‌های این حضور است. از همکاری طوعه در کوفه با نهضت مسلم و همراهی همسران برخی از شهدای کربلا گرفته تا اعتراض و انتقاد برخی همسران سپاه کوفه به جنایتهای شوهرانشان مثل خولی نمونه‌هایی از این دست است.

2- آموزش صبر

روحیه مقاومت و تحمل زنان در مقابل شهادت مردان اسلام در کربلا از درسهای نهضت عاشورا بود که اوج این صبوری در رفتار زینب کبری(س) جلوه‌گر شد. آموزش صبر و مقاومت حماسه عاشورا در زنان آگاه و مبارز متجلی شده و در طول جنگ تحمیلی زنان مبارز و فداکار انقلاب اسلامی ایران نشان دادند که آموزش صبر و مقاومت را از شیر زنان کربلا به خوبی آموخته‌اند.

3- پیام رسانی

افشاگری جنایات یزیدیان چه در سفر اسارت و چه پس از بازگشت به مدینه، به معنای پاسداری از خون شهدا بود. افشاگری بانوان به دو صورت، خطبه و گفتگوهای پراکنده صورت پذیرفت، و اگر پیام رسانی زینب کبری(س) و بقیه زنان نبود، امروز حماسه عاشورا به این روشنی برای شیعه تجلی نمی‌کرد و چه بسا آن واقعه عظیم عظیم می‌ماند.

4- روحیه بخشی

یکی از مسایل مهمی که در هر جنگی مورد توجه بوده است، روحیه جنگاوران است و زنان این مهم را بر عهده داشتند چه در جنگهای صدر اسلام و چه در جنگهای دیگر.

در کربلا نیز حضور تشویق‌آمیز زنان در جبهه به رزمندگان روحیه می‌بخشید و مادران شهدا آنها را تشویق به یاری امام معصوم می‌کردند، مانند ام وهب که خودش وارد میدان شد و با سر جگرگوشه‌اش یکی از یزیدیان را به هلاکت رساند و این روحیه بخشی بعد از چهارده قرن در هشت سال مقاومت جنگ ایران علیه کفر باعث شد که زنان ایرانی درسی را که از زینب(س) و زنان عاشورا گرفته بودند، به نحو احسن باز پس دهند.

5- پرستاری

رسیدگی به بیماران و مداوای مجروحان از دیگر نقشهای زنان در جبهه‌ها، از جمله در حماسه عاشورا است. نقش پرستاری و مراقبت حضرت زینب (س) از امام سجاد(ع) یکی از این نمونه‌هاست.

6- مدیریت

بروز صحنه‌های دشوار و بحرانی، استعدادهای افراد را شکوفا می‌سازد. نقش حضرت زینب (س) در نهضت عاشورا و سرپرستی کاروان اسرا، درس مدیریت در شرایط بحران را می‌آموزد. وی مجموعه بازمانده را در راستای اهداف نهضت، هدایت کرد و با هر اقدام، خنثی کننده نتایج عاشورا از سوی دشمن مقابله کرد و نقشه‌های آنان را خنثی ساخت.

7- حفظ ارزشها

درس دیگر زنان قهرمان در کربلا، حفظ ارزشهای دینی و اعتراض به هتك حرمت‌خاندان نبوت و رعایت عفاف و حجاب در برابر چشمهای آلوده بود. زنان اهل بیت، با آنکه اسیر بودند و لباسها و خیمه‌هایشان غارت شده بود و با وضع نامطلوب در معرض دید تماشاچیان بودند، اما اعتراض‌کنان، بر حفظ عفاف تاکید می‌ورزیدند. ام کلثوم در کوفه فریاد کشید که آیا شرم نمی‌کنید برای تماشای اهل بیت پیامبر جمع شده‌اید؟ وقتی هم در کوفه در خانه‌ای بازداشت‌بودند، زینب اجازه نداد جز کنیزان وارد آن خانه شوند. در سخنرانی خود در کاخ یزید نیز به گرداندن، شهر به شهربانوان، اعتراض کرد و فرمود: «آمن العدل یابن الطلقاء تخذ یرك حرائرك و امائك و سوقك بنات رسول الله سبايا قد هتکت ستورهن و ابدیت وجوههن یحدوبهن الاعداء من بلد الی بلد و یستشرفهن اهل المناهل و المكاتل و یتصفح وجوههن القریب و البعید و الغائب و الشهید» ای پسر آزاد شده، آیا در پشت پرده قرار دادن زنان و کنیزان خود و جلو انداختن دختران رسول خدا به صورت اسیر از عدل است. تو پرده آنان را دریدی، چهره‌هایشان را آشکار ساختی، از شهری به شهری می‌رانی، رهگذران و بام‌نشین‌ها به تماشاچیان می‌ایستند و آشنا و بیگانه و حاضر و غایب به سیمای آنان خیره می‌شوند.

8- تغییر ماهیت اسارت

آنان اسارت را به آزادی تبدیل کردند و در قالب اسارت، به اسیران واقعی درس حریت و آزادی دادند و مفهوم اسیر در اذهان را به گونه‌ای دیگر تغییر دادند.

9- عمق بخشیدن به بعد عاطفی و تراژدیک کربلا

گریه‌ها، شیون‌ها، عزاداری بر شهدا و تحریک عواطف مردم به ماجرای کربلا عمق بخشید و بر احساسات تاثیر گذاشت و از این رهگذار ماندگارتر شد.

پي نوشت:

1- صحیفه نور. ج 9. ص 57

2- همان. ج 14. ص 265 ، عوالم (امام حسین) ص 3 و 4 ، حیاة الامام الحسین، ج 3، ص 378.

منبع: ماهنامه کوثر شماره 14